

Детективний дискурс визначається ходом розслідування, що реалізується у виборі мовних засобів.

Важливою складовою є комунікативна ситуація [3].

У тексті детективної розповіді вживаються терміни, офіційні висловлювання, розмовні слова / словосполучення, а також мовні засоби виразності. Виокремлені тематичні групи лексем, які притаманні детективному дискурсу та свідчать про тісне переплетення корпоративної та професійної лексики. До таких груп відносять: учинки, розслідування, характеристика людини, таємниця, закон і беззаконня, рід зайнятості людини, страх і небезпека, критика та осуд, емоції, предмети вбивства, життя і смерть, місце розвитку подій [4, с. 83].

У детективному дискурсі ключовими є концепти СИЩИК, ЗЛОЧИНЕЦЬ, ТАЄМНИЦЯ, ЗЛОЧИН, вони вербалізовані «тематичними» словами [3].

Отже, погоджуємося з А. Б. Калюжною [3] що детективний дискурс репрезентований сукупністю тематично співвіднесених текстів, тема яких визначається з опорою на тематичні слова. У той же час, детективний дискурс є поліморфним, із характеристиками інституційного дискурсу – цінності і стратегії, клішованість дискурсивних формул, статусно-рольові стосунки комунікантів, характерні концепти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бехта Т. О. Лінгвокогнітивне моделювання англомовного детективного дискурсу: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / ЛНУ імені Івана Франка. Львів, 2009. 235 с.
2. Борботько В. Г. Принципы формирования дискурса: От психолінгвістики к лінгвосинергетике. М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2011. 288 с.
3. Калюжна А. Б. Лінгвокогнітивні характеристики ключових концептів англомовного детективного дискурсу: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2017. 264 с.
4. Цапенко Л. В. Англомовна детективна розповідь: лінгвопрагматичний та лінгвосинергетичний аспекти: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Запорізький. нац. ун-т. Запоріжжя, 2019. 266 с.

Герасимів Олег

Науковий керівник – доктор пед. наук, професор Задорожна І. П.

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ ЯК РІЗНОВИДУ ІНСТИТУЦІЙНОГО

У статті проаналізовано історіографію поняття дискурс, визначено особливості інституційного дискурсу, а також його різновиду політичного. Серед функцій політичного дискурсу, який виділяють дослідники (інформаційна, інструментальна, прогностична, легітимуюча, переконання, нормативна, політичної пропаганди) у подальших дослідженнях вирішено особливу увагу зосередити на інструментальній та функції переконання.

Ключові слова: *дискурс, інституційний дискурс, політичний дискурс, функції.*

На сучасному етапі є чимало визначень поняття «дискурс». Разом із тим, термін залишається одним із найменш чітко визначених і конкретизованих.

Мета статті – проаналізувати історіографію поняття дискурс, визначити особливості політичного дискурсу.

Термін *дискурс* уперше почав використовуватися у філософії. Вважають, що в лінгвістиці він з'явився завдяки бельгійському вченому Є. Бюїссанс, який опублікована в 1943 році в Брюсселі працю «Мова та дискурс». В опозицію мова/мовлення було введено третій компонент – дискурс – як механізм функціонування мови в живому мовленні [2].

У 1952 З. Херріс, американський вчений з університету Пенсильванії, продовжив використання даного терміну. [3]. У 1960-х роках поняття *дискурс* набуває популярності і в інших гуманітарних науках. Це пояснюють появою структуралістської методології в науці ХХ ст. та в структурній лінгвістиці зокрема. За структуралістською методологією мова є певною універсальною матрицею, в якій закодовані знання людей про світ.

Значний внесок у вивчення дискурсу зробили французькі вчені (Клод Леві-Стросс та Мішель Пешо, а також П. Серіо, Д. Мальдідьє, Е. П. Орланді). Так, на думку М. Пешо, дискурс – це місце, де зустрічаються мова та ідеологія, а дискурсивний аналіз – це аналіз ідеологічних сторін використання мови. Вчений трактує дискурсивний процес як елемент ідеологічних класових відносин [2, с. 25.]. М. Пешо розробив модель автоматичного аналізу дискурсу, яка базується на ідеї про визначальний вплив місця, часу та соціокультурного контексту на умови проведення дискурсу. Тракткування дискурсу та наукові інтереси в межах окремих дисциплін відображено у таблиці 1 [2].

Таблиця 1

Тракткування та дослідження дискурсу в сучасній науці [2]

Прагмалінгвістика	інтерактивна діяльність учасників спілкування, встановлення та підтримка контакту, емоційний та інформаційний обмін, вплив мовців один на одного
Психолінгвістика	перехід від внутрішнього коду до зовнішньої вербалізації в процесі породження мовлення та його інтерпретації з погляду соціально-психологічних типів мовних особистостей, рольових моделей
Лінгвостилістика	вивчення реєстрів спілкування, розмежування усного та письмового мовлення, його жанрові різновиди
Лінгвокультурологія	визначення специфіки спілкування в межах етносу, формул етикету, мовленнєвої поведінки, культурних домінант
Когнітивна семантика	різноманітні моделі репрезентації спілкування у свідомості
Соціолінгвістика	аналіз учасників спілкування як представників певної соціальної групи та аналіз обставин спілкування

У будь-якому випадку дискурс є комунікативним явищем, компонентами якого є текст, учасники та ситуація спілкування, а також екстралінгвальні фактори [2].

Відповідно до класифікації В. І. Карасика, яка базується на соціологічних критеріях (дискурсивна ситуація, статусно-рольові характеристики учасників дискурсу та дистанція (проксемика) спілкування), є такі типи дискурсу: особистісно-орієнтований (персональний) та статусно-орієнтований (інституціональний) [1]. Політичний дискурс є безперечно різновидом інституційного.

Інституційний дискурс характеризується метою спілкування, представницькою комунікативною функцією учасників комунікації та фіксованими обставинами [1].

В. І. Карасик виділяє такі види інституційного дискурсу: 1) політичний, 2) дипломатичний, 3) адміністративний, 4) юридичний, 5) воєнний, 6) педагогічний, 7) релігійний, 8) містичний, 9) медичний, 10) діловий, 11) рекламний, 12) спортивний, 13) науковий, 14) сценічний та 15) масово-інформаційний. Безсумнівно, цей перелік може і буде розширюватись [1].

Інституційний дискурс характеризується метою та учасниками спілкування. Так, метою політичного дискурсу є завоювання та утримання влади, вплив на людей.

Одним із видів інституційного є *політичний дискурс*, який:

- 1) відображає соціальне-політичне життя країни,
- 2) містить елементи її культури,
- 3) має на меті здобуття й утримання політичної влади.

Незважаючи на деякі відмінності в тлумаченні поняття, він виконує сім основних функцій, а саме:

- інформаційну (реалізується на основі взаємодії між суб'єктами політики та ЗМІ),
- інструментальну (основна, глобальна – боротьба за владу, заволодіння нею та її збереження; забезпечує механізми інформаційного відтворення політичного дискурсу в суспільстві, її основу складають взаємовідносини влади та ЗМІ),
- прогностичну (реалізує зв'язок минулого, теперішнього та майбутнього),
- нормативну (розподіл ресурсів — найважливіший елемент змісту відносин домінування-підкорення в суспільстві),
- легітимуючу (забезпечує підтримку певних відносин у суспільстві),
- переконання (формування в соціумі тих думок та оцінок, які є необхідними для автора дискурсу),
- політичної пропаганди [2].

Серед зазначеного різноманіття функцій політичного дискурсу ми вважаємо основними інструментальну та функцію переконання.

Подальшого дослідження потребує проблема жанрового різноманіття політичного дискурсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карасик В. И. О типах дискурса. *Языковая личность: институциональный и персональный дискурс*: сб. науч. тр. Волгоград, 2000. С. 5–20.
2. Четаїкіна В. В. Семантика та функції релігійної лексики в американському президентському дискурсі: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Одеський. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2019. 217 с.
3. Harris Z. Discourseanalysis. *Language*. 1952. Vol. 28. № 1. P.1–30.